

RECHTSPRAAK

MAAKT SAMEN LEVEN MOGELIJK

Neem
gratis
mee

“EEN RECHTER MOET TE ALLEN TIJDE DE SCHIJN VAN PARTIJDIGHEID VERMIJDEN”

Stel: je bent strafrechter en hebt een seizoenkaart voor Feyenoord. Uit- en thuiswedstrijden in binnen- en buitenland, je bent erbij. Dan krijg je een zaak toegewezen. Ajax-hooligans hebben een Rotterdams café kort en klein geslagen, waarbij mensen gewond zijn geraakt. Kan je deze zaak doen, gezien je grote sympathie voor Feyenoord, de grote rivaal van Ajax?

Een ander voorbeeld: een man wordt ervan verdacht dat hij zijn vrouw heeft mishandeld. In de rechtszaal treft hij drie vrouwelijke rechters, een vrouwelijke griffier en een vrouwelijke officier van justitie. Kan de man rekenen op een eerlijk proces, met al deze vrouwen tegenover zich?

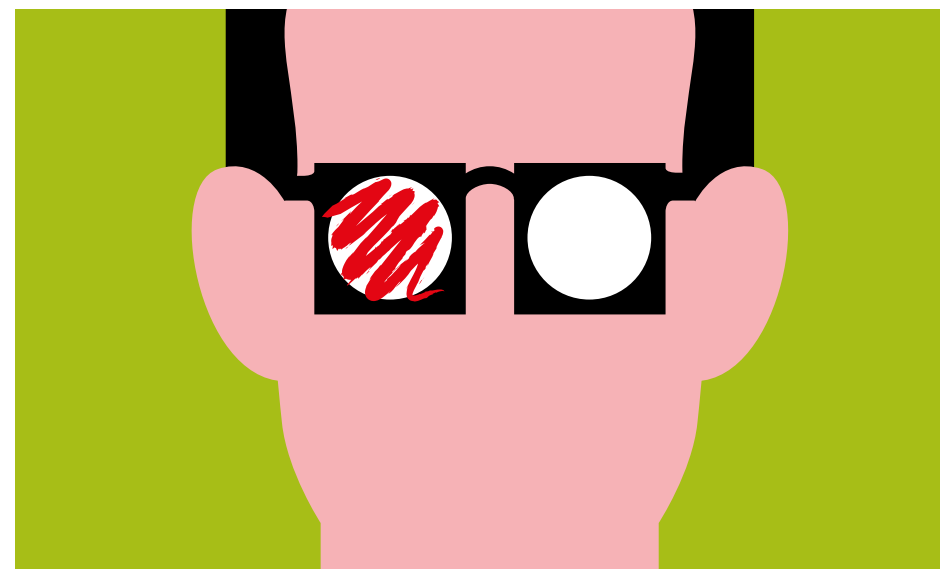
Een gereformeerde rechter (hij gaat elke zondag niet één, maar twee keer naar de kerk) moet een oordeel vellen over een ondernemer die een homoseksuele sollicitant heeft afgewezen. Omdat hij met een man getrouwd is, denkt de sollicitant. Is deze rechter in staat daar objectief over te oordelen?

Nóg een: een bestuursrechter is een groot natuurliefhebber. Zij trekt elke vrije minuut de natuur in en er is geen club die zich inzet voor een beter milieu, waarvan zij geen lid is. Nu krijgt zij een zaak toegewezen tegen een multinational die ernstige milieuvuiling zou hebben veroorzaakt. Ook hier weer: kan deze rechter deze zaak doen?

Best lastig hè, om antwoorden te geven. Het draait natuurlijk steeds om de vraag: zijn persoonlijke overtuigingen, opvattingen of vooroordelen van rechters van belang? Voor de wet is iedereen gelijk. Het zou niet moeten uitmaken wie de toga aan heeft.

In dit nummer zoeken we antwoord op de vraag of een eventuele politieke voorkeur van een rechter ertoe doet. Lees vanaf pagina 8 en oordeel zelf.

Rob Edens, hoofdredacteur

Coververhaal

8

Welke rol speelt de persoonlijke voorkeur van een rechter?

Bijzondere rechter

28

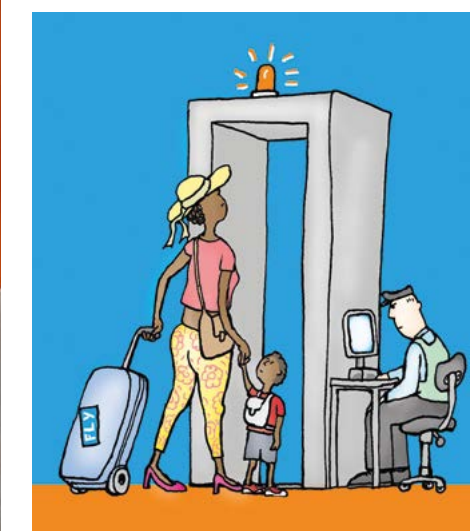
Anne-Marie Schuurman oordeelt over militairen

Reportage

18

Mediation in faillissementen? Het kan!

Rechtbankverslag

12

Smokkel was levensgevaarlijk

En verder

Nieuws Kort	4
Column Maarten Feteris	7
Interview Rechter Ruud Winter	14
Wetenschap Hoe lang kun je schijt hebben?	17
Interview Rechtbanktekenaar Petra Urban	22
Wablief Onmiddellijkheidsbeginsel	25
Hoe kan dat nou? Eén monstertruck, vier rechtszaken?	26

de Rechtspraak

Rechtspraak Nummer 2, juni 2016 (vierde jaargang) Rechtspraak is een uitgave van de Raad voor de rechtspraak. Het magazine wordt verzonden aan relaties van de Rechtspraak en verspreid via de openbare ruimtes van gerechten. De redactie is verantwoordelijk voor de inhoud. Aan de in *Rechtspraak* vermelde informatie kunnen geen rechten worden ontleend. Artikelen geven niet per se de mening van de Rechtspraak weer. Overname van artikelen is met bronvermelding toegestaan. **Hoofdredacteur:** Rob Edens (r.edens@rechtspraak.nl) **Redactie:** Rien Aarts (m.h.f.aarts@rechtspraak.nl), Simone Alderliesten (beeldredactie; s.alderliesten@rechtspraak.nl), Sandra Hoitinga (s.hoitinga@rechtspraak.nl), Pauline van der Mije (p.van.der.mije@rechtspraak.nl) **Medewerkers aan dit nummer:** Martijn Delaere, Peter Drent, Aad Goudappel, Niels de Hoog, Bas Kijzers, Serge Ligtenberg, Eric Nieuwland **Contact met de redactie:** redactie@rechtspraak.nl **Redactieadres:** Kneuterdijk 1, Den Haag **Postadres:** Postbus 90613, 2509 LP Den Haag **Abonnementenadministratie:** Wijziging of opzegging? Stuur de adresdrager retour naar het retouradres en geef hierop de verandering aan. Aanmeldingen voor een individueel abonnement via abonnement@rechtspraak.nl. Gemotiveerde aanvragen voor meer exemplaren zijn ook mogelijk. **Vormconcept en realisatie:** KRIS KRAS context, content and design **Druk:** Xerox/OBT, Den Haag **Illustratie cover:** Aad Goudappel

Iets weten over rechtspraak?

Het Rechtspraak Servicecentrum (RSC) bestaat in juli één jaar. Dat servicecentrum beantwoordt via Twitter, Facebook en de telefoon vragen aan de Rechtspraak. Medewerkers Vandana Mahabali (telefonie, links) en Eddy Lamers (webcare, rechts) lichten toe waarvoor je zoal bij het RSC terecht kunt.

Je kunt zeker alleen contact opnemen met het RSC als je een vraag hebt over een rechtszaak?

Eddy Lamers: 'Nee, zeker niet. Het RSC is opgericht omdat de Rechtspraak digitaliseert. Het digitaal aanleveren van documenten wordt straks voor professionele partijen, zoals advocaten maar bijvoorbeeld ook het UWV, verplicht. Burgers en particuliere organisaties mogen op papier blijven communiceren, maar de verwachting is dat vrijwel alles rondom rechtszaken in de toekomst digitaal gaat. Dat zie je in de hele samenleving, wanneer zie je nog een postbode? Het RSC is in de eerste plaats bedoeld om mensen te ondersteunen bij het doorlopen van digitale procedures. Maar ook voor informatie over procedures - hoe je bijvoorbeeld gezag over kinderen aanvraagt - en meer algemene vragen kan je bij ons terecht.'

Aan wat voor soort vragen moet ik dan denken?

Vandana Mahabali: 'Te veel om op te noemen. Bijvoorbeeld waarom een zaak juist bij dat gerecht wordt behandeld en niet ergens anders in Nederland. Een student vroeg laatst hoeveel rechtszaken er per jaar zijn. Iemand anders

wilde weten wat een kantonrechter eigenlijk doet. Een advocaat gaf aan dat het inloggen in een digitaal systeem niet lukte. Zo kan ik nog wel even doorgaan. Soms kunnen wij niet meteen een antwoord op de vraag geven. Dan gaan we in de organisatie op zoek naar het goede antwoord.'

Benaderen jullie ook wel eens actief mensen?

Eddy Lamers: 'Ja, zeker. Het RSC bestaat uit twee onderdelen: een telefoonteam en een webcareteam. In totaal werken er nu twaalf mensen. Het webcareteam monitort het internet aan de hand van een aantal voor rechtspraak relevante woorden. Zo ontdekken we soms dat er ergens een storing is die nog niet is gemeld aan onze technische mensen. Dan doen wij dat. En soms zie je in discussies op sociale media dat iets niet goed wordt begrepen of niet helemaal klopt. Dan leggen we dat graag uit.'

Wat was de leukste vraag die jullie tot nu toe kregen?

Vandana Mahabali: 'Een student die een werkstuk moest maken, vroeg zich af of wij geen hoofdstuk over de Rechtspraak voor hem konden schrijven, dat scheelde hem tijd! We proberen iedereen die ons een vraag stelt zo goed mogelijk te helpen, maar dat werkstuk hebben we toch maar niet voor hem geschreven. Gelachen hebben we wel om zijn vraag.'

Stel hier je vragen aan het RSC
 Twitter: @RechtspraakNL
 Facebook: Facebook.com/Rechtspraak
 Telefoon: 088 - 361 61 61

Op onze Facebookpagina vind je blogs, vlogs, anekdotes uit de rechtszaal en veel informatie. Wij vinden het belangrijk om jou te laten zien wat er in onze gebouwen gebeurt. Hoe is het om rechter te zijn, welke zaken worden er behandeld en wat komt daar allemaal bij kijken? Je kunt ook op onze pagina terecht met al jouw vragen over rechtspraak. Volg ons, en laat van je horen! Meer dan 16.750 volgers gingen je voor.

Vandaag hebben we een stelling voor je. Laat weten hoe jij erover denkt, discussieer mee, stel vragen. Rechter Lieneke de Klerk leest mee en geeft vanmiddag haar mening. De stelling luidt:
 Rechterstraffen te soft.
 Wat vind jij?

Kinderlevens die overhoop worden gehaald doordat ouders gaan scheiden. Daarover maakte Klokhuis vandaag filmpjes bij de rechtbank in Lelystad. 'Vaak ben je een tijdje verdrietig, boos, of in de war', zegt presentatrice Nienke in de camera. 'En soms krijg je ook nog te maken met de rechtbank.'
 12 glussers krijgen een uitnodiging om met de rechter te komen praten. Doodslag vond Floor het toen die brief bij haar op de mat viel. Maar achteraf is ze blij dat ze is gegaan. De re... See more

Een rechtszaak is soms net een spannende film. Lees wat bode Ynze Kloomp (rechtbank Overijssel) daarover schrijft in onze wekelijkse wisselblog.

Een van de meest memorabele zittingen die ik heb meegemaakt, ging over afpersing van het Aholdconcern. Heel de Nederlandse pers was uitgegleden om verslag te doen van deze spraakmakende zaak. De afpersers hadden lukraak geschoten op een aantal AH-supermarkten en 5 miljoen euro geleest, anders zouden er slachtoffers vallen. Er was al ee... See more

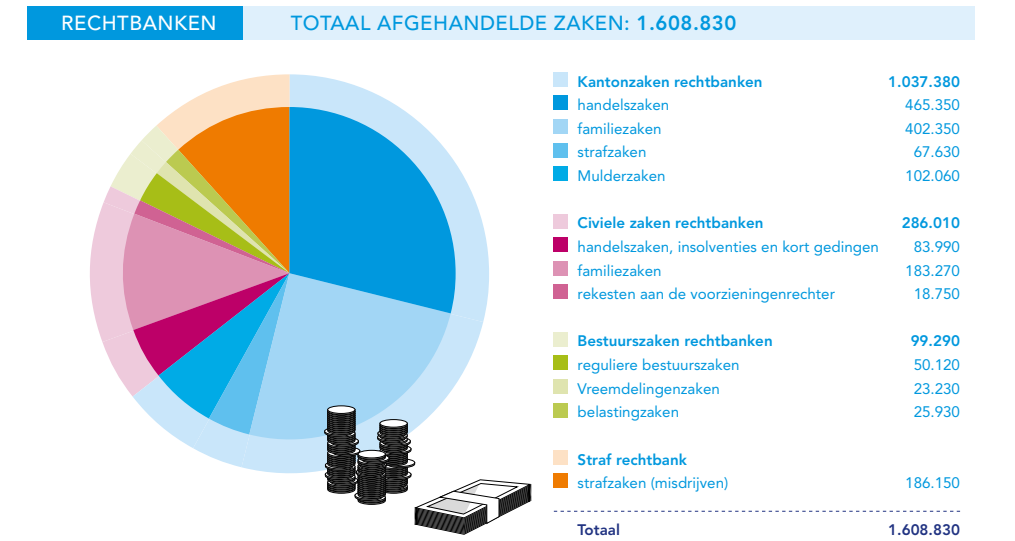
Als griffier maak je heel wat mee tijdens het werk. Hoe ga je om met de emoties die dat oproept? Ratna van Ast (rechtbank Den Haag) vertelt erover in haar vlog.

Spraakmakende zaken in Jaarverslag 2015

De Rechtspraak behandelde vorig jaar 1.674.350 rechtszaken. Hiervan kwamen er 1.608.830 voor rekening van de rechtbanken. De rest werd in hoger beroep afgedaan. Dat staat in het Jaarverslag 2015 Rechtspraak dat in mei uitkwam.

Ruim een miljoen zaken werden behandeld door de kantonrechter, ook wel de 'gewone-mensenrechter' genoemd. De kantonrechter behandelt relatief eenvoudige zaken. Denk bijvoorbeeld aan conflicten tussen burgers en/of organisaties over geldbedragen tot 25.000 euro, huurzaken en lichte strafzaken, zoals verkeersovertradingen. Er waren in 2015 bijna 300.000 civiele zaken. De meest voorkomende civiele rechtszaken zijn echtscheidingen en kwesties over gezag, schulden en faillissementen. Strafrecht kwam op de derde plaats, met 186.150 zaken. De meeste strafzaken worden door één rechter behandeld (zoals de politierechter of de economische politierechter). Zwaardere strafzaken worden door drie rechters beoordeeld in de zogenoemde meervoudige kamer. Als vierde eindigt het bestuursrecht: rechtszaken waarbij een overheidsorganisatie is betrokken. Voorbeelden hiervan zijn vreemde-

lingenzaken en belastingzaken. In totaal waren er in 2015 bijna 100.000 bestuurszaken.

Hoger beroep

Als mensen het niet eens zijn met een uitspraak van een rechter, kunnen zij in beroep gaan bij de gerechtshoven, de Centrale Raad van Beroep of het College van Beroep voor het bedrijfsleven, afhankelijk van waar het om gaat. Deze appelcolleges behandelden in 2015 gezamenlijk 65.520 zaken.

Spraakmakende zaken

Om een beeld te krijgen van waar rechters allemaal mee te maken krijgen, nam de Rechtspraak in het Jaarverslag tien spraakmakende zaken op die in 2015 in de publiciteit waren. De Valkenburgse zedenzaak bijvoorbeeld, de rechtszaak tegen de NAM over de gasboringen in Groningen en de veroordeling van een politieagent wegens poging tot doodslag, nadat hij op de bestuurder van een auto had geschoten. Meer weten? www.jaarverslagrechtspraak.nl

Meer dan 19.000 volgers

Wil je ook op de hoogte blijven van de laatste nieuwtjes over de Rechtspraak? Volg ons op @RechtspraakNL

Natte kamer gaat internationaal

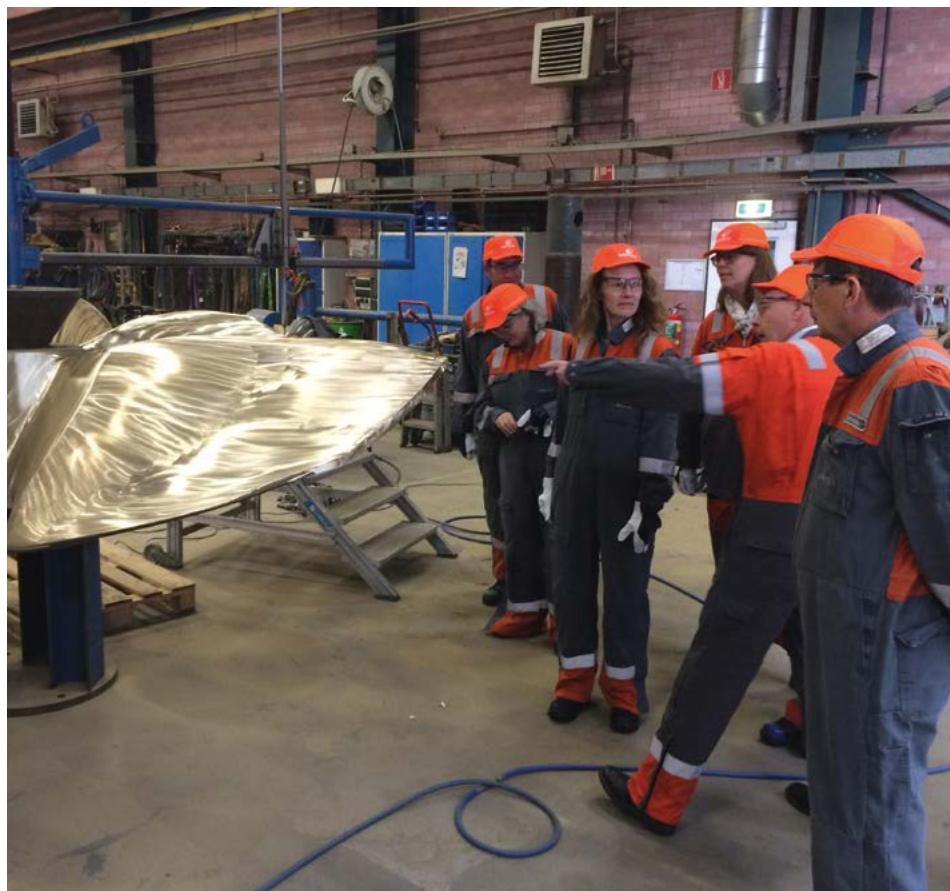
De 'natte kamer' van de rechtbank Rotterdam, die zaken behandelt over de haven en wat daarmee samenhangt, wordt het centrum voor maritieme civiele rechtspraak in heel Nederland. Dat was voor dit gespecialiseerde team aanleiding om zijn naam te veranderen in maritieme kamer. Rechter Peter Santema legt uit waarom.

Waar kwam de naam 'natte kamer' vandaan?

'Onze kamer gaat over alles wat samenhangt met de haven en de scheepvaart: geschillen over scheepsbouw, internationale handel en transport, ladingschade, ongelukken op zee - er komt van alles voorbij. Meestal gaat het erom wie aansprakelijk is als er iets is misgegaan tijdens het vervoer per schip. Daar zijn vaak veel partijen bij betrokken. In Rotterdam is de natte kamer een begrip; we hebben hier ook natte advocaten, die zich hebben gespecialiseerd in deze tak van het recht.'

Waarom wordt dat maritieme kamer?

'Een wetsvoorstel ligt klaar om alle maritieme vervoerszaken in Rotterdam te laten behandelen. Op die manier blijft de specialisatie in stand, ook als er minder havenzaken zijn. Dat betekent wel dat we internationaal meer in de schijnwerpers komen te staan. Ook daarom hebben we een andere naam gekozen, die goed te vertalen valt.'

Verandert er nog meer?

'Als alle partijen erom vragen, gaan we in het Engels procederen. Verder zullen we vaker zaken in de meervoudige kamer behandelen en Engelstalige samenvattingen van onze uitspraken publiceren.

Externe contacten, zoals redersverenigingen

en het havenbedrijf, hebben erop aangedrongen dat we de praktijk niet uit het oog mogen verliezen. Daarom gaan we nu heel regelmatig op werkbezoek bij verschillende bedrijven. Kort geleden zijn onze rechters en griffiers op een scheepswerf geweest, waar we technische aspecten van een schroefinstallatie kregen uitgelegd. Heel nuttig. We hebben ook een kapotte motor bestudeerd in de machinekamer van een aangemeerd schip. Zo krijg je een beeld bij al die onderdelen die worden genoemd.'

Deden jullie dat voorheen niet?

'Een enkel keertje. Maar het is niet zo eenvoudig als het lijkt. Straks staat een bedrijf dat ons net heeft ontvangen volgende maand voor het hekje. Dan zou de tegenpartij kunnen twifelen aan onze onpartijdigheid. Daarom hebben we brancheorganisaties gevraagd bezoeken voor ons te organiseren. Wij hebben geen invloed op het programma.'

“Komt het ooit tot robotrechters?”

Maarten Feteris, president Hoge Raad

Deze column wordt achtereenvolgens geschreven door de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak, de president van de Hoge Raad en een president van een gerecht.

Steeds vaker wordt werk van mensen uit handen genomen door computers. Zo las ik onlangs in de krant over bedrijven die de werving van sollicitanten aan een robot overlaten. Dat heeft voordelen, want robots weten niet wat discriminatie is. Maar toch, zo vermeldt dit krantenartikel, zal de mens een belangrijke rol houden bij het selecteren van personeel. Dat laatste geldt ook voor de Rechtspraak, waar het ook vaak aankomt op oordelen over mensen. Binnen de Rechtspraak is men wel hard bezig met digitalisering en zijn we op weg naar een volledig digitaal dossier. Toch zal het van robotrechters naar mijn mening nooit komen en ook niet moeten komen. Dat heeft te maken met de aard van het werk van de rechter.

Het strikt toepassen van de letter van de wet zal voor een computer geen probleem zijn. Maar het recht is geen exacte wetenschap. Een goede jurist, en dus ook een goede rechter, doet meer dan alleen domweg voorgeprogrammeerde regels toepassen. Hij beschouwt de wet als een instrument, interpreteert hem en past hem op zodanige wijze toe dat de regeling gebruikt wordt om tot een rechtvaardig oordeel te kunnen komen.

Dat alles uiteraard binnen bepaalde grenzen, die de bandbreedte bepalen waarbinnen de rechter zich bij de toepassing van de wet kan bewegen. Maar ook binnen die bandbreedte is er vaak de nodige ruimte voor uitleg, en dus voor discussie over die uitleg. Het zijn ook bij uitstek de controversiële vragen die bij de rechter terechtkomen.

Als rechters met zo'n dilemma geconfronteerd worden, stellen zij zichzelf vaak de ultieme vraag: wat willen we? Niet zozeer wat hun persoonlijke voorkeur is; rechters zitten er niet voor zichzelf. Maar wat binnen de grenzen van het recht een evenwichtige, redelijke en rechtvaardige oplossing is. Ook daarover kun je van mening verschillen. Daarover gaan ook vaak de debatten tussen rechters, als zij een moeilijke juridische vraag moeten beantwoorden. En dat is werk dat je niet kunt overlaten aan een robot.

De Rechtspraak verstuurt elke donderdag een nieuwsbrief, met daarin het belangrijkste rechtspraaknieuws, een overzicht van gepubliceerde uitspraken en een selectie van nieuwsberichten over uitspraken. Neem een abonnement, het is dé manier om kort en bondig op de hoogte te blijven van belangrijke ontwikkelingen. Er zijn inmiddels ruim 34.000 abonnees.

www.nieuwsbriefrechtspraak.nl

RECHTERS EN POLITIEK

Eens in de zoveel tijd komt de vraag op: doet de politieke voorkeur van een rechter ertoe? 'Het gaat bij een rechtszaak om de inhoud van de rechtsvraag. Als persoonlijke opvattingen een rol spelen, onderkennen rechters dat.' Tekst: Rob Edens

Formeel geen belemmeringen

Niets staat Nederlandse rechters in de weg om lid te zijn van een politieke partij. Uit de Richterscode van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak: 'Nevenactiviteiten kunnen een strikt persoonlijk, een bestuurlijk, een zakelijk of een politiek karakter hebben. De rechter heeft zelf de verantwoordelijkheid om te bepalen of nevenactiviteiten zich laten combineren met de uitoefening van het ambt.' (...) Lidmaatschap van een politieke partij staat de rechter, net als iedere andere burger, vanzelfsprekend vrij.'

Uit de Leidraad onpartijdigheid en nevenfuncties van de rechter: 'De rechter behandelt geen zaken waarbij hij/zij via een nevenfunctie zo betrokken is dat de onpartijdigheid ter discussie kan komen te staan. (...) Bij nevenfuncties valt bijvoorbeeld te denken aan een lidmaatschap van een bestuur, maar ook aan politieke nevenfuncties zoals het lidmaatschap van de gemeenteraad.' (...) Bij politieke nevenfuncties moet een rechter zich er altijd van bewust zijn dat dit zijn/haar onpartijdigheid kan beïnvloeden.'

Het was een unicum, begin maart: de rechtbank Den Haag maakte bij monde van een persrechter bekend dat de behandelende rechters in de zaak-Wilders géén lid zijn van een politieke partij. Dit gebeurde toen een journalist hier tijdens een voorbereidend persgesprek naar had gevraagd. Er volgden tal van commentaren en opiniestukken in de media en de kwestie was gesprekstof in menig debat. Critici betrokken de stelling dat dit juist de aandacht vestigt op iets dat er helemaal niet toe doet. Rechters zijn er puur en alleen om de wet toe te passen, punt uit. Maar er was ook begrip voor de openheid van de rechtbank: diverse opiniemakers benadrukten dat het hier gaat om een zeer uitzonderlijke rechtszaak, waarbij politieke onpartijdigheid van de rechters een voorwaarde is. Zij zijn van mening dat een zaak als deze eigenlijk niet in de rechtszaal thuishoort. 'Dit is politieke rechtspraak', zei hoogleraar rechtsfilosofie Andreas Kinneking bijvoorbeeld in het tv-programma *Buitenhof*. 'Dan is politieke onpartijdigheid van de rechters een voorwaarde.'

Tot zover de zaak-Wilders, want het is een ongeschreven regel dat zaken die nog onder de rechter zijn niet worden becommentarieerd. Maar de vraag die wel kan worden ge-

steld, is: doet het er eigenlijk toe of rechters een politieke voorkeur hebben, of zelfs lid zijn van een politieke partij, of anderszins sterke opvattingen hebben? Heeft het gevolgen voor de uitspraken die zij doen?

Beroepsethiek

Professor Elaine Mak, als hoogleraar Rechtstheorie verbonden aan de Universiteit Utrecht, vindt het vooral een vraagstuk voor rechters zelf. 'De politieke voorkeur van een rechter doet er in Nederland niet toe', zegt zij. 'Er is geen regel die partijlidmaatschap verbiedt. Als rechters vinden dat zij een zaak niet kunnen doen, bijvoorbeeld omdat er sprake is van belangenverstrengeling of een persoonlijke opvatting, moeten zij op basis van hun beroepsethiek besluiten ervan af te zien. Vindt een partij dat een rechter dat ten onrechte niet doet, dan kan er een wrakingsprocedure worden gestart. Andere rechters kijken dan of het verzoek om de rechter van de zaak te halen terecht is. Zo werkt het systeem en dat gaat prima.'

Mak doet rechtsvergelijkend onderzoek in Europa ('dat een rechtbank bekendmaakt dat rechters geen partijlid zijn, kwam ik nog niet tegen'). Ze wijst erop dat er in veel buitenlandse regels zijn die het rechters simpelweg verbieden om lid te zijn van een politieke partij. Mak: 'Een

Professor Elaine Mak, als hoogleraar Rechtsstheorie verbonden aan de Universiteit Utrecht

“

Nederland kent geen regel die partijlidmaatschap verbiedt ”

Foto: HH

Theo de Roos, emeritus hoogleraar strafrecht aan de Tilburg University en raadsheer-plaatsvervanger in het gerechtshof 's-Hertogenbosch

“

Ik zou de Urgenda-zaak niet doen ”

Foto: Bas Kijzers

Frits Bakker, voorzitter van de Raad voor de rechtspraak

“

Rechtters leren hun voorkeuren opzij te zetten ”

overzicht hiervan is er nog niet, je moet echt per land kijken in wetten en gedragscodes. In bijvoorbeeld Engeland, Schotland, de Scandinavische landen en Hongarije mogen rechtters geen lid zijn van een partij. Zo'n verbod kan bijdragen aan positieve beeldvorming. Het versterkt het imago van rechterlijke onafhankelijkheid. Maar tegelijkertijd is het een schijnoplossing, want zo'n regel voorkomt natuurlijk niet dat rechtters toch sterke opvattingen kunnen hebben.'

Toedeling

Mak wijst nog op een ander relevant aspect: de toedeling van zaken. Welke rechter doet welke zaak? De Raad voor Europa wees eerder op dat Nederlandse gerechten hierin niet voldoende transparant zijn. In Duitsland bijvoorbeeld is strak omschreven en controleerbaar voor de buitenwereld hoe een rechter een bepaalde zaak krijgt toegewezen. Mak: 'Hier kan Nederland nog wel stappen in zetten. Als je zaken bijvoorbeeld volledig *at random* toewijst, voorkom je een discussie als die nu plaatsvindt. Regel je de zaaktoedeling niet goed, dan maakt dat rechtters kwetsbaar. Dat zie je nu.'

Rechtsvraag

Theo de Roos, emeritus hoogleraar strafrecht aan de Tilburg University en raadsheer-plaatsvervanger in het gerechtshof 's-Hertogenbosch, zegt dat een eventuele politieke voorkeur van een rechter niet relevant is. 'Het beïnvloedt op geen enkele manier het rechterlijk werk. Het gaat bij een rechtszaak om de inhoud van de rechtsvraag, het juridische beoordelingskader, de wet. Wat is de bedoeling van de wetgever? Wat zijn de argumenten in de raadkamer waar de rechtters over de zaak praten om tot een oordeel te komen? Is er jurisprudentie? Binnen dat gehele kader doet een politieke voorkeur er echt niet toe. Bovendien: het is ook nog eens zo dat tegen een uitspraak van de rechter altijd beroep aantekend kan worden, tot aan de hoogste rechter in Europa aan toe. Als een politieke voorkeur van een rechter al op enig moment zou hebben meegespeeld bij een uitspraak, dan wordt dat er in zo'n procedure echt wel uitgefilterd hoor.' De Roos is zelf 'snurkend' lid van GroenLinks. Zou hij bijvoorbeeld rechter kunnen zijn in de Urgenda-zaak, waarin klimaatactivisten de staat aanklaagden omdat zij van de

mening zijn dat Nederland niet genoeg doet aan het terugdringen van CO₂-uitstoot? De Roos moet hard lachen om de vraag. 'Ja hoor, dat zou ik heel goed kunnen doen. Maar dat is ook weer zo'n uitzonderlijke zaak, net als de zaak-Wilders. Daar zijn er maar een paar van. Maar goed: in dit specifieke geval zou ik er denk ik voor bedanken. Niet omdat ik de rechtsvraag niet zou kunnen behandelen, maar omdat ik snap dat de combinatie van het lidmaatschap van GroenLinks en zo'n zaak niet erg gelukkig is.'

Schijn

Frits Bakker, voorzitter van de Raad voor de rechtspraak, voormalig rechtbankpresident en oud-rechter, zegt dat een rechter te allen tijde de schijn van partijdigheid moet vermijden. 'Ook al is een rechter van mening dat hij een zaak heel goed kan doen, dan vind ik het toch verstandig dat hij of zij een zaak niet doet als die schijn aanwezig is. Dat is een logisch gevolg van onze kernwaarden integriteit en onafhankelijkheid. Iedere rechter is daarvan doordrongen, deze kernwaarden zitten in ons DNA.'

Bakker is, net als Mak en De Roos, van mening dat een eventuele politieke voorkeur, partijlidmaatschap of andere individuele opvatting van een rechter er totaal niet toe doet. 'Rechtters worden getraind op onbevooroordeeld oordelen. Tijdens de opleiding leren zij hun persoonlijke voorkeuren opzij te zetten. Ieder mens heeft die natuurlijk, maar rechtters onderkennen het als dat een rol dreigt te spelen. Zij leren als het ware naar zichzelf te kijken tijdens het rechtspreken. Het enige referentiekader dat telt is de wet.'

Enquête

Een en ander neemt niet weg dat Bakker er geen voorstander van is dat rechtters te koop lopen met hun persoonlijke opvattingen. Opinieblad *Vrij Nederland* houdt periodiek een enquête onder rechtters waarin onder meer de vraag 'wat stemt u?' voorkomt. Bakker: 'Ik vul die enquête ook altijd in, maar de vraag over mijn stemgedrag sla ik over. Ik adviseer rechtters steeds dat ook te doen. Niet omdat de Rechtspraak iets te verbergen heeft, maar simpelweg omdat het totaal niet relevant is.' ■

Ybo Buruma en Volkert van der Graaf

Het is niet voor het eerst dat er een publiek debat wordt gevoerd over de vraag of, al dan niet vermeende, politieke opvattingen van rechtters een rol spelen in hun werk. Twee spraakmakende gevallen.

Ybo Buruma, raadsheer in de Hoge Raad, zegde in 2011 zijn lidmaatschap van de PvdA op. Zijn voordracht voor toetreding tot het hoogste rechtscollege zorgde destijds voor ophef. In de regel wordt unaniem ingestemd met voordrachten voor de Hoge Raad, maar deze keer liep dat anders. De PVV-fractie in de Tweede Kamer stemde blanco. Buruma was in de ogen van de PVV 'te politiek', onder meer omdat hij had meegeschreven aan het PvdA-programma. Buruma zegde zijn lidmaatschap van de politieke partij pas op toen hij al benoemd was. 'Omdat ik niet

wilde zwichten voor politieke druk', lichte hij toe in *NRC Handelsblad*. 'Zoals ik straks ook als rechter niet zal zwichten voor politieke druk.'

In 2002 was er discussie over een van de rechtters die Volkert van der Graaf, de moordenaar van Pim Fortuyn, berechtte. De Amsterdamse rechter Nol Vermolen kon toen volgens leden van de Lijst Pim Fortuyn deze zaak niet doen omdat hij vooringenomen zou zijn. Vermolen was namelijk eerder vreemdelingenadvocaat geweest en had bestuursfuncties vervuld bij Vluchtelingenwerk Nederland. De LPF vond dat zo iemand met 'linkse sympathieën' niet de aangewezen persoon was om Volkert van der Graaf te berechten, die ook bekendstond als linkse activist. Vermolen deed de zaak toch.

'IK WEET NIET HOE IK HIERUIT MOET KOMEN'

Tekst: Martijn Delaere Illustratie: Niels de Hoog

WAAR

Politierechter op Schiphol
(rechtbank Noord-Holland)

DE ZAAK

De 31-jarige Stephanie vloog
19 februari van Paramaribo
naar Schiphol en bleek veertien
bolletjes met cocaïne in haar
lichaam te hebben.

UITSPRAAK

Schuldig. Stephanie krijgt
200 uur werkstraf en 134 dagen
gevangenisstraf, waarvan
120 voorwaardelijk, met aftrek
van voorarrest.

'Eigelijk is het oneerlijk dat mij wordt gevraagd om rekening te houden met uw persoonlijke omstandigheden. Dat had u zelf moeten doen', zegt politierechter Ria Francke tegen Stephanie*, die in zaal A van het gerechtsgebouw bij Schiphol in tranen is uitgebarsten. Haar leven is een janboel. Ze zit nu twee weken in voorarrest in het Justitiele Complex Schiphol. Haar raadsman Gerald Roethof heeft vast verteld dat hij zijn best zal doen, maar dat het meer weken kunnen worden. De verdachten vóór haar kregen fikse gevangenisstraffen voor cocaïnesmokkel en ook de gevangenhouding die de officier eiste, werd toegewezen: ze moesten meteen terug naar de cel.

Bedot

Stephanie (31) landde 19 februari met de 747 uit Paramaribo op Schiphol. Bij controle door de Marechaussee bleek dat ze dertien bolletjes had ingeslikt en één in haar lichaam geduwd. 'Klopt, hè?' zegt de politierechter. Stephanie had al bekend. De bodyscan sprak boekdelen. De bolletjes bevatten in totaal 300 gram cocaïne. Dat wist Stephanie niet. Ze wist wel wat ze ervoor zou vangen: 10.000 euro. 'U bent niet alleen als koerier gebruikt, maar ook bedot; zoveel krijgt u van zijn levensdagen niet', weet rechter Francke uit ervaring.

Water

Schulden nopen mensen dikwijls tot het smokkelen van drugs, memoreert de rechter. 'Er zijn veel schulden, hè? 36.000 euro, schat ik?' Het is meer, snottert Stephanie. 'Ik weet niet hoe ik hieruit moet komen.' Er staan auto's van anderen op haar naam. 'Dan kunt u de verkeersboetes betalen. 50.000?' Stephanie schudt snikkend haar hoofd. Ze staat voor 70.000 euro in het rood. 'Dat is

veel. Hebt u regelingen getroffen voor die schulden?' Stephanie leeft van de bijstand en betaalt het CJIB maandelijks 75 euro, zodat ze niet wordt aangehouden. Als haar vierjarige zoontje ter sprake komt, zijn de tranen niet meer te stuiten. 'Haal even rustig adem en neem een slokje water', zegt de rechter. 'Ik heb alleen hem nog', snikt Stephanie. Het jongetje heeft medische zorg en woont nu bij zijn tante, want vader nam al vroeg de benen.

Risico

De reclassering adviseert een deels voorwaardelijke gevangenisstraf, een cognitieve vaardigheidstraining en verplicht meewerken aan schuldhulpverlening. Een goed advies, vindt officier van justitie Daan Smits. 'Ik zie dat mevrouw erg emotioneel is, maar wil wel benadrukken dat ze een ernstig strafbaar feit heeft gepleegd', zegt hij. 'Drugs zorgen voor verslaving, overlast en criminaliteit. Ik vind het opmerkelijk dat verdachte zulke grote risico's heeft genomen voor haar eigen gezondheid, maar ook voor haar zoontje.' Hij eist vier maanden gevangenisstraf waarvan één voorwaardelijk, met aftrek van voorarrest en begeleiding door de reclassering. En Stephanie moet direct weer de cel in.

Lijstjes

'Waarom kijkt de officier alleen naar richtlijnen en oriëntatiepunten?', vraagt advocaat Roethof. 'Hij doet daarmee de verdachte en het recht tekort. Je kunt een ras-opportunist, die cocaïne smokkelt om een dure auto te kopen, toch niet vergelijken met een vrouw met enorme problemen? Ik vraag u te kijken naar de persoon van de verdachte. Zijn mijn cliënte en de samenleving gediend bij zo'n lange gevangenisstraf? Absoluut niet. Waarom is het OM op Schiphol toch zo fel tegen werkstraffen? Wettelijk is er geen beletsel. Laat

haar iets doen voor de samenleving en herenig haar met haar zoontje. Ze heeft lang genoeg vastgezet.'

Werkstraf

Officier Smits voelt niets voor een werkstraf. Dat zou meer bolletjesslikkers naar Schiphol lokken. Voordat politierechter Francke vertelt wat zij ervan vindt, spreekt ze Stephanie toe: 'U hebt uw leven gewaagd door in allerlei openingen bolletjes te stoppen. Als dat misgaat, heeft uw zoontje geen moeder meer. We willen die drugs hier niet hebben. Mensen raken

eraan verslaafd. Sommigen hebben geld voor cocaïne, maar anderen gaan stelen en plegen roofovervallen.' De opbrengst wordt de andere kant op gesmokkeld, zegt de rechter. 'Smokkelaars stoppen geld in hun lijf of verstoppen drie ton in een chador – we zien het allemaal langskomen.'

Naar huis

Stephanie's gedrag kan niet onbestraft blijven, vindt rechter Francke. Maar haar omstandigheden tellen ook mee. 'Ik heb het dossier gelezen en goed geluisterd. De officier

van justitie en uw raadsman hebben allebei een beetje gelijk. We hebben terecht richtlijnen, maar moeten wel op maat straffen.' Stephanie krijgt 134 dagen gevangenisstraf, waarvan 120 voorwaardelijk, met aftrek van de 14 dagen die ze heeft vastgezet. Ze moet de aanwijzingen van de reclassering opvolgen en krijgt ook 200 uur werkstraf. Maar de vordering gevangenhouding wordt afgewezen. Dat betekent: spullen uit de cel halen, papierwerk afhandelen en snel naar huis.

*Om reden van privacy is de naam gefingeerd.

“WE MOETEN ANDERS GAAN DENKEN”

Zeggen dat je graag een diverse organisatie wilt zijn is iets anders dan je erin verdiepen wat dat eigenlijk betekent, zegt rechter Ruud Winter. ‘Onzichtbare processen zorgen ervoor dat de Rechtspraak en andere instituties blanke bastions blijven.’

Tekst: Rob Edens Foto's: Serge Ligtenberg

“W”il de Rechtspraak wel echt meer mensen met een biculturele achtergrond binnenhalen? Deze vraag werd vanuit de zaal gesteld tijdens een recent debat in Den Haag over diversiteit in de rechterlijke macht. Er ging een instemmend applaus op – blijkbaar was het precies de goede vraag. Gesteld door een mannelijke, blanke rechter. Studenten en afgestudeerde juristen van allochtone komaf waren ruim vertegenwoordigd. Hoewel de collegezalen in de juridische faculteiten anno 2016 voor minstens de helft gevuld zijn met studenten van niet-Nederlandse afkomst, wil het maar niet lukken om meer gekleurde rechters te krijgen. Ook het Openbaar Ministerie haalt allochtoon talent maar mondjesmaat binnen. De Rechtspraak blijft daardoor vooralsnog een blank bastion. Iedereen is het er wel over eens dat dat niet zo zou moeten zijn. De rechterlijke macht zou veel meer een afspiegeling moeten zijn van de maatschappij. Dat is goed voor de acceptatie van het rechterlijk oordeel en gezag. En: juist de Rechtspraak zou, indachtig het mantra dat iedereen gelijk is voor de wet, het goede voorbeeld moeten geven. Bovendien zou je wel gek zijn niet ook in de vijver met allochtoon talent te vissen, ‘want het is al moeilijk genoeg om goede mensen te vinden’, aldus Herma Rappa-Velt, lid van de Raad voor de rechtspraak.

Niet genoeg

Ruud Winter, zoon van een Surinaamse vader en een Nederlandse moeder, is geboren in 1950 in een toen nog vrijwel geheel wit Nederland.

Hij koos wél voor een loopbaan als rechter, met succes: in 1999 werd hij president van het College van Beroep voor het bedrijfsleven, de hoogste rechter op het gebied van sociaal-economisch bestuursrecht. Winter, ook panellid tijdens het debat, wil de discussie over diversiteit graag een stap verder brengen. Hij was acht jaar lid van de commissie die mensen met juridische ervaring selecteert voor het rechterschap en weet uit ervaring hoe moeilijk het is mensen met een biculturele achtergrond binnen te halen. Winter: ‘We constateren nu al heel lang dat het niet lukt. Iedereen doet indrukwekkend goed zijn best, maar het blijkt niet genoeg.’ Exacte getallen zijn er niet, maar wie om zich heen kijkt in de gerechten weet genoeg. Overigens vindt Winter meer diversiteit in de Rechtspraak zeker geen doel op zich. ‘Een rechtzoekende moet simpelweg worden berecht door de beste rechter. In Nederland wordt heel goed rechtgesproken. In de ruim dertig jaar dat ik meeloop, heb ik nooit een weggooi-vonnis gezien. Misschien dat er op het gebied van straf- en familierecht soms culturele aspecten zijn die beter worden begrepen door biculturele rechters, maar met de kwaliteit is niets mis. Er is echter wél een probleem als er een soort afscherming van het ambt is. Als mensen van biculturele komaf wel willen, maar niet kunnen doordringen tot de rechterlijke macht.’

Onzichtbare processen

Om in dit dossier eindelijk eens stappen te kunnen zetten, is het volgens Winter zaak door te dringen in het onderbewustzijn van alle betrokkenen. Tijdens de debatavond zei hij,

“Wat moeten we doen om mensen met een andere achtergrond zich thuis te laten voelen?”

“

Laat maar zien waar je voor staat”

provocerend bedoeld: ‘Als we nu maar gewoon discrimineerden, dan konden we het probleem beter aanpakken, want discriminatie zit in je bewustzijn.’ Winter: ‘Ik bedoel daarmee dat er zich nu onzichtbare, onbewuste processen afspelen die ervoor zorgen dat de Rechtspraak en andere instituties blanke bastions blijven.’ Tijdens de debatavond werd ter introductie een filmpje afgespeeld, opgenomen tijdens het begin van de rechtersopleiding. Aankomende rechters werden daar streng toegesproken. Ze moesten zich ervan bewust zijn dat ze op het punt stonden in een Nederlandse traditie te stappen die in 200 jaar tijd, sinds Napoleon, was opgebouwd. Ze moesten daar volgens de docent trots op zijn en meewerken aan het in stand houden van die prachtige traditie. Winter: ‘Daarmee speel je sterk in op de gevoelens van mensen met Nederlandse wortels, maar misschien moet je mensen met een andere achtergrond wel anders benaderen.’ Een ander voorbeeld: ‘In de Nederlandse rechtscultuur wordt sterk lineair geredeneerd. Vonnissen zijn ook zo opgebouwd. Rechters gaan zoveel mogelijk strak van A naar B en bewandelen geen zijpaden. In andere rechtsculturen wordt soms meer circulair geredeneerd, zijn vonnissen meer verhalend van toon, met uitweidingen. Het ene is niet beter dan het andere, maar je kunt je wel voorstellen wat er gebeurt als je in een meervoudige kamer twee lineair redenerende rechters hebt en één circulair redenerende. Dan denken

die twee al gauw: joh, houd eens op met al die details die er niet toe doen!’ Lachend vertelt Winter, sowieso sterk in anekdotes, dat hij een keer tijdens de lunch een gifgroen, bij Surinamers geliefd frisdrankje van het merk Fernandes dronk. ‘Er werd vreemd opgekeken. “Joh, wat drink jij nou?” Het lijkt klein en nietszeggend, maar op dat moment besef je dat je toch door een ander venster naar de wereld kijkt.’

Groot verschil

Er is een groot verschil tussen zéppen dat je een diverse organisatie wilt zijn en je verdiepen in wat het eigenlijk betekent om het echt te zijn, benadrukt Winter. ‘Je moet je de vraag stellen: wat wil ik nou eigenlijk? Willen we een diverse organisatie zijn, of zijn we eigenlijk alleen maar uit op volledig geïntegreerde en ingeburgerde kandidaten? Als je dat laatste wilt: prima, ga vooral zo door. Maar als je een diverse organisatie wilt zijn, moet je je verdiepen in andere culturen. Wat verwacht ik van een collega met een multiculturele achtergrond, wat kan hij of zij toevoegen aan de organisatie? In welke opzichten is dat verrijkend voor mij, voor het rechtspreken of voor de organisatie? Wat moeten we ervoor doen om mensen met een andere achtergrond zich thuis te laten voelen?’ Een probleem is dat we eigenlijk niets weten, zegt Winter. Hij refereert in dit verband aan ‘Brug naar de top’, een enkele jaren geleden gestopt programma waarin multiculturele studenten werden gekoppeld aan mensen in de rechtspraktijk. Zo konden studenten zich door gesprekken of een stage alvast oriënteren. Ruim honderd rechters gaven zich op, meer dan er kandidaten waren. Winter is vol lof over het initiatief (‘veel meer dan *window dressing*’),

Geen expliciet diversiteitsbeleid

De Rechtspraak voert sinds 2013 geen expliciet diversiteitsbeleid. In plaats daarvan is gezorgd voor een werving die ‘diversiteitsproof’ is en assessment-instrumenten die ‘cultuurarm’ zijn. Ruud Winter vindt dat diversiteitsbeleid juist wel expliciet onderdeel moet zijn van het personeelsbeleid. ‘Geen specifiek diversiteitsbeleid hebben maakt kwetsbaar’, zegt hij. ‘Je wekt de indruk er niets aan te doen. Ik vind: laat maar zien waar je voor staat. En als het niet meteen lukt, is dat geen falen. Je moet dan juist hoopvol doorgaan.’

maar vindt wel dat er meer met de evaluatie gedaan had moeten worden. ‘Veel rechters bleken teleurgesteld over het feit dat ze niets meer hadden gehoord van de mensen die zij hadden begeleid. Maar ik vraag dan: is de Rechtspraak er zelf achteraan gegaan? Is gevraagd waarom het contact stopte? Is gevraagd wat de indrukken waren, hoe het voelde voor zo’n student om in zo’n blank bolwerk te komen, hoe hij of zij ontvangen werd, wat er anders zou kunnen of moeten? Dát zou informatie zijn waar we iets mee kunnen.’ Dat kan overigens twee kanten op werken, zegt Winter lachend. ‘Want: de Rechtspraak gaat er prat op dat ze het neusje van de zalm is, alleen de beste mensen zijn goed genoeg. Maar wordt de Rechtspraak door deze mensen eigenlijk wel als dat neusje gezien? Willen mensen met een biculturele achtergrond wel rechter worden? Ook dat weten we eigenlijk niet.’

Quota

Tijdens het debat in Den Haag werd ook gesproken over quota en positieve discriminatie als mogelijke breekijzers. Winter, die zichzelf schertsend ‘tijdens werktijd een culturele kloon’ van zijn blanke mede-rechters noemt, gelooft er niet in. ‘Positieve discriminatie, dat kun je mensen niet aandoen. Dan word je niet aangenomen om wat je kunt, maar om wie je bent. En met quota los je niet op dat je geen diverse organisatie bent. De hamvraag is: wat wil je, nog een blik met allemaal Ruud Winters? Of wil je écht een diverse organisatie zijn?’ ■

Ruud Winter (1950)

1968 - 1973	Studie rechten UvA Amsterdam (civiel recht)
1974 - 1978	Ministerie Verkeer & Waterstaat
1978 - 1984	Chef-jurist Stafafdeling Rechtspraak Raad van State
Begin 1984	Ondervoorzitter Raad van Beroep in Utrecht
Eind 1984 - heden	College van Beroep voor het bedrijfsleven, raadsheer en van 1999 tot oktober 2012 president
2000 - 2012	Staatsraad in buitengewone dienst

HOELANG KUN JE SCHIJT HEBBEN?

Hoe komt het dat jongeren in een jeugdbende belanden? En waarom stoppen sommigen met hun criminele gedrag? Onderzoekers vroegen het aan de jongeren zelf. En wat blijkt? Ze zijn het soms gewoon zat om altijd over hun schouder te moeten kijken. Tekst: Rien Aarts

Het is een diverse groep jongeren die is geïnterviewd: 13 jongeren, van 17 tot 30 jaar. Van kruimeldieven tot *die-hard* criminelen die het gebruik van vuurwapens niet schuwen. Het begon vaak al op de basisschool, met kleine criminaliteit en kattenkwaad. Ze vonden het vooral spannend en deden het ‘voor de lol’. Maar later werden geld en drugs steeds belangrijker, en de criminaliteit zwaarder. Inmiddels zijn ze allemaal uit het wereldje gestapt. Maar waarom? Het krijgen van een serieuze relatie speelt een grote rol. Maar ook het vinden van een leuke baan. De regelmaat en een overzichtelijk leven vinden ze fijn, dat willen ze niet op het spel zetten. En sommigen zijn gewoon klaar met altijd maar over hun schouder te moeten kijken. Ze hebben lang genoeg ‘schijt’ gehad.

Hoelang kun je schijt hebben? Dertien desisters uit criminele jeugdgroepen aan het woord – C. Hoogeveen, A. van Burik, B. de Jong, E. Klooster, Politiekunde 78, Politie en Wetenschap/Reed Business 2016. ■

Foto: HH

LANGS DE MEETLAT

Elk jaar legt de Europese Commissie de rechtstelsels van Europese landen langs de meetlat. Deze EU Justice scoreboard laat zien dat Nederland het goed doet, jaar in jaar uit. Zo is onze rechtspraak snel, er liggen weinig zaken op de plank en er is online veel informatie beschikbaar. Op het gebied van trainingen voor rechters scoort

Nederland zelfs het beste van alle landen. Maar er zijn ook dingen die beter kunnen. Zo geeft Nederland minder geld uit aan rechtspraak dan je van een rijk land zou verwachten: we staan op de 19de plaats.

The 2016 EU Justice Scoreboard – Europese Commissie 2016

OP MAAT GESNEDEN

In alle hoeken van de Rechtspraak wordt gezocht naar manieren om mensen beter te helpen bij het oplossen van conflicten, want een juridische uitspraak is niet altijd afdoende. Hoe gaat dat in zijn werk? Drie initiatieven onder de loep. Tekst: Pauline van der Mije

De rechter neemt in civiele zaken (tussen burgers, bedrijven en organisaties) doorgaans een afwachtende houding aan en oordeelt op basis van wat partijen aandragen. Maar soms blijkt dat niet genoeg. Dan ontstaan langdurige procedures, waarin mensen vastlopen en een oplossing steeds verder weg lijkt. Rechters proberen daarom op allerlei manieren onnodige obstakels uit de weg te ruimen. Bijvoorbeeld door met hulp van mediators zelfs de zwaarste faillissementszaken vlot te trekken. Of door kinderen in vechtscheidingen iemand toe te wijzen die voor hun belangen opkomt. En om de toegang tot de rechter makkelijker te maken, start binnenkort een nieuw experiment: de Spreekuurrechter.

BIJZONDERE CURATOR HELPT KINDEREN UIT DE KNEL

Bij de rechtbank Zeeland-West-Brabant valt gemiddeld eens per week een brief op de mat van een kind dat om hulp vraagt. 'Ze willen niet meer naar vader toe of niet meer bij moeder wonen. Daar gaat veel ellende achter schuil', zegt jeugdrechter Ina Slot. Om de kinderen te helpen, schakelt de rechtbank sinds anderhalf jaar een psycholoog of orthopedagoog in. Die praat met alle gezinsleden en zoekt een oplossing.

Vechtscheidingen

Akelige echtscheidingen, ouders die elkaar niets gunnen, kinderen die emotioneel gemangeld worden - rechter Slot ziet het steeds erger worden. 'Veel ouders vechten alleen voor hun eigen belang, zonder enige zelfreflectie, en maken de ander zwart. Soms krijg ik ze niet eens samen in de rechtszaal.' Internet heeft de problemen vergroot, is haar indruk. 'Daar komen ze lotgenoten tegen, die hun woede versterken.' Ook de komst van nieuwe partners werkt niet mee. 'Dan wil vaak een van de ouders verhuizen, bemoeit de nieuwkomer zich met de opvoeding, ontstaan conflicten bij het plannen van vakanties. Je moet heel soepel zijn om daar goed mee om te gaan. Maar dat zijn mensen nou juist minder dan vroeger.' Kinderen komen daarin klem te

zitten, of krijgen ineens geen aandacht meer als zo'n relatie opbloeit. 'Dan zitten ze daar maar. Wij zien geregeld kinderen die willen breken met ouders omdat het niet klikt met een nieuwe partner. Heel heftig is dat.'

Diep ongelukkig

Rechter Slot nodigt alle briefschrijvers uit voor een gesprek. 'Dan blijkt vaak dat kinderen diep ongelukkig zijn, maar dat niet met hun ouders bespreken. Dat vinden ze te moeilijk. Als ik die ouders vertel wat er speelt, schrikken ze zich rot.' De rechter kan een 'bijzondere curator' aanwijzen, die de belangen van het kind behartigt. 'Daar worden advocaten voor ingezet. Zij kunnen met een kind praten en de rechter adviseren, maar er komt te weinig uit. Waaróm wil dit kind zijn vader niet meer zien? Is daar iets aan te doen? Ik had behoefte aan meer diepgang.' Die vond ze bij orthopedagoog en mediator Liesbeth Klaver. Met haar inbreng werd een pilot gestart, waarin gedragsdeskundigen in plaats van advocaten tot bijzondere curator worden benoemd. Onderzoekers bekijken of dat beter werkt.

Eigen methode

Klaver ontwikkelde een eigen methode (Triangulatie), die alle twaalf gedrags-

deskundigen toepassen. 'Ik praat eerst met het kind en dan met beide ouders apart', vertelt ze. 'Zij vertellen hun eigen verhaal, vanuit hun emotie. Daar maak ik verslagen van, zonder oordeel of interpretatie. Anders is het weer iemands mening. Daar hebben ze al een dossier vol van.' Achteraf mogen ze dingen schrappen of toevoegen. 'Als de ouders achter hun eigen verslag staan, vraag ik of ze verder willen. Dan ga ik ook met anderen praten, dwarsverbanden leggen, een analyse maken.' Willen ouders stoppen, dan schrijft Klaver een advies voor de rechter. 'Maar ook dan is er vaak toch iets losgemaakt, want ik reflecteer veel: als je zo praat, wat gebeurt er dan? Wat doet dit met je kind? Dat zorgt voor bewustwording.' Omgangsregelingen wijzigen soms grondig als het kind ineens centraal staat. Een meisje met een depressieve moeder verhuisde naar haar vader, waar ze zich prettiger voelt. Een jongen die onder invloed van moeder met zijn vader wilde breken, woont nu juist de helft van de tijd bij hem. 'Onze rechters hebben al 115 zaken aangemeld', zegt rechter Slot enthousiast. 'Dat levert niet altijd panklare oplossingen op, maar kinderen raken in elk geval een beetje uit de knel. Daar was ik naar op zoek.'

Ina Slot, jeugdrechter

Liesbeth Klaver, mediator

Jessica van Spengen, rechter-commissaris

Otto de Witt Wijnen, curator

BEMIDDELEN IN EEN FAILLISSEMENT NIET VOOR WATJES

Bij faillissementen staan partijen vaak lijnrecht tegenover elkaar. De één zegt blut te zijn, de ander wil geld zien, de messen worden geslepen. Met banken en de Belastingdienst onder de schuldeisers denk je niet snel aan praten bij de mediator. Toch experimenteren verschillende rechtbanken daarmee. In Rotterdam zijn negen van de tien zaken zo opgelost.

Grote belangen

‘In 2011 speelde hier een omvangrijk faillissement, met veel partijen en grote belangen’, zegt rechter-commissaris Jessica van Spengen. ‘Als de curator dan gaat procederen, kan zo’n zaak rustig tien jaar duren. Maar er kwam een mediator bij. Binnen zes weken was een schikking getroffen, voor een miljoen euro. Dat heeft ons geprikkeld om daar meer mee te doen.’ De rechtbank nodigde twee faillissementsdeskundigen met mediation-ervaring uit om uitleg te geven. Zij stuitten op weerstand bij rechters en curatoren. ‘Mediation is voor watjes, was hun gevoel. Dat je daarmee geschillen tussen ondernemers, banken en verzekeraars kunt oplossen, leek onvoorstelbaar. Maar het werkt! Dat blijkt wel uit onze pilot, die stafmedewerker Ed van Gruijthuijsen heeft opgezet.’

Vastgelopen zaken

Bij faillissementen houdt de rechter-commissaris toezicht op de afwikkeling. Een curator krijgt de opdracht resterende bezittingen te verkopen, voor de schuldeisers. ‘We hebben twee jaar geleden onze kasten nageplozen op slepende dossiers en curatoren gevraagd hetzelfde te doen’, zegt Van Spengen. ‘Daar kwamen veertig vastgelopen zaken uit. Alle betrokkenen kregen het voorstel om mediation te proberen.’ Sommigen bereikten toen alsnog overeenstemming, anderen wilden liever een oordeel van de rechter. ‘Dat kan; deelname aan mediation is altijd vrijwillig. In negen van de tien zaken die wel bij de mediator kwamen, werden partijen het eens. Dat maakte verder procederen overbodig.’ Van Spengen is verrast door de goede resultaten. ‘Dit waren stevige conflicten: aansprakelijkheid van een bestuurder die zijn taak onbehoorlijk heeft vervuld, transacties die vlak voor het faillissement nog gauw zijn gedaan, een doorstart die niet klopte. Ik denk dat mediation in alle faillissementszaken kan werken. Behalve als ergens nog geen jurisprudentie over bestaat. Dan willen partijen vaak door naar de hoogste rechter.’ Gespecialiseerde mediators zijn wel noodzakelijk. ‘Zij moeten weten hoe de hazen lopen in een faillissement, anders wordt het

niets. Lukt het wel, dan zijn de voordelen groot. Het gaat snel, kost minder en voelt beter. Vrijwel iedereen heeft liever zekerheid op korte termijn dan *misschien* jaren later meer geld. En een oplossing waar je zelf aan meewerkt, is prettiger dan een opgelegd oordeel.’

Pure winst

Curator Otto de Witt Wijnen droeg een vastgelopen zaak over een failliete drukkerij aan. ‘Toen ik de oorzaak van dat faillissement onderzocht, bleek dat de directeur vooraf al bij een andere drukker was gaan werken, met medeneming van klanten en machines. Daardoor leden zijn schuldeisers schade, die ik hoog inschatte. De directeur wou niets betalen.’ Wat een jaren durende rechtszaak dreigde te worden, werd in één bijeenkomst bij de mediator opgelost. ‘Zij besprak de hoofdlijnen met ons en stelde voor dat we allebei water bij de wijn zouden doen’, zegt De Witt Wijnen. ‘De drukker betaalde uiteindelijk 40.000 euro. Volgens hem waren de machines minder waard dan ik dacht en waren de klanten al eerder overgelopen naar de concurrent. Het tegendeel bewijzen zou moeilijk worden.’ Een rechtszaak zou daarom niet veel meer hebben opgeleverd, denkt hij. ‘En de zaak was eindelijk afgewikkeld. Dat is pure winst.’

NIUW IN NEDERLAND

BIJ DE RECHTER OP SPREEKUR

‘Als je ziek bent, wil je niet inloggen in ‘Mijn medisch dossier’ om goed onderbouwd te beschrijven wat je mankeert. Dan wil je met de huisarts bespreken wat eraan scheelt en wat daaraan te doen valt. Zo is het ook met juridische problemen.’ Rechter Ton Lennaerts (rechtbank Noord-Nederland) heeft een nieuwe vorm van ultratoegankelijke rechtspraak bedacht: de Spreekurrechter.

Mensen met een conflict willen dat dat snel, goed en tegen redelijke kosten wordt opgelost. Ze kunnen dan voor een rechtszaak kiezen, maar dat is niet zo makkelijk. ‘De kosten alleen al zijn zo hoog, dat het voor velen onrendabel is om kleine vorderingen aan de rechter voor te leggen’, zegt Lennaerts. Starten ze wel een civiele procedure, dan komen ze als eiser tegenover een verweerder te staan. Ze moeten hun kwestie schriftelijk presenteren. ‘Wat ze door omstandigheden niet aanvoeren, telt niet mee. De waarheid raakt dan buiten beeld en het conflict kan escaleren.’

Spreekuur

Bij eenvoudige conflicten zijn mensen beter af als ze gewoon eens met een rechter kunnen praten, denkt Lennaerts. Dat wil hij onderzoeken. ‘Juridische conflicten zijn moeilijk voor burgers. Een gesprek is dan veel effectiever dan uitwisseling van stukken. Al pratend kan je om opheldering vragen. De rechter krijgt dan een goed beeld van wat er speelt en kan de partijen adviseren over een mogelijke oplossing.’ Zo’n spreekuur leidt er misschien toe dat minder mensen uitwijken naar – particuliere - arbitrage, denkt hij. Velen vinden dat ze daar beter hun verhaal kunnen doen, blijkt uit onderzoek.

De Spreekurrechter is geen nieuwe variant van de mediator of de Rijdende Rechter. Het is een echte rechter, die vonnis kan wijzen waartegen hoger beroep mogelijk is. Maar rechtzoekenden kunnen ook genoeg hebben aan een advies. ‘Dat hebben ze zelf in de hand’, zegt Lennaerts. ‘Stukken aanleveren is niet nodig. Deelnemers (voorlopig alleen mensen die worden doorverwezen door het Juridisch Loket en twee rechtsbijstandsverzekeraars) gaan naar Bureau Spreekurrechter in Assen,

dat zo nodig contact opneemt met de andere partij. Als die instemt, gaat de procedure van start. Ieder betaalt dan 39,50 euro griffierecht.’

Experiment

Acht ervaren rechters doen mee aan het experiment, dat komend najaar van start gaat in Noord-Nederland. Zij behandelen onder meer huur- en arbeidszaken, burenruzies, geldvorderingen, ondeugdelijke leveringen en geschillen over ziektekostenpremies. ‘De uitkomst kan van alles zijn: een advies, een schikking, een voorlopige oplossing die later wordt uitgediept. Als het nodig blijkt, kan de rechter voorstellen dat er advocaten bij komen.’

Het zou mooi zijn als onderzoek uitwijst dat dit model succesvol is, zegt Lennaerts. ‘De meeste burgers en bedrijven houden niet van papieren strijd, ingewikkelde manoeuvres en slepende procedures. Als het conflict uit de wereld is, kunnen ze verder. Ik denk dat dat beter lukt als ze vlot terecht kunnen bij een rechter die goed luistert en met al zijn kennis, ervaring en rechtsgevoel een oplossing op maat voorstelt.’ ■

Ton Lennaerts, rechter

EIGENTIJDSE TEKENAAR

Verdachten mogen in de rechtszaal niet worden gefotografeerd of gefilmd, maar tekenen mag wel. Hoe zit het dan met het werk van rechtbanktekenaar Petra Urban? Haar portretten zijn zo realistisch, dat de verdachten net zo herkenbaar zijn als op een foto. Of toch niet? Urban: 'Als je deze man op straat tegenkomt, herken je hem echt niet.'

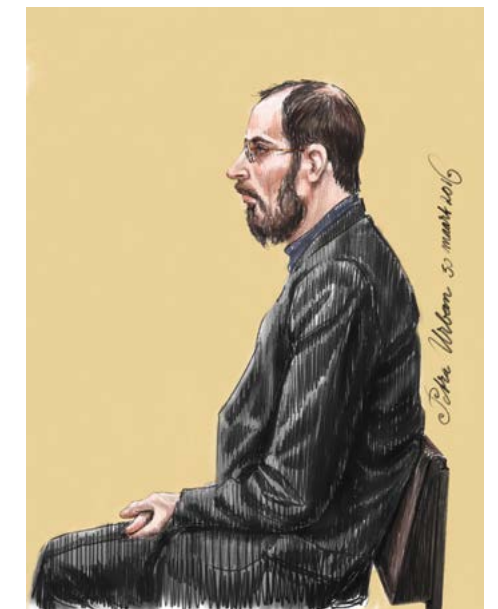
Tekst: Sandra Hoitinga Foto's: Eric van Nieuwland

Vriend en vijand zijn het erover eens: geen rechtbanktekenaar maakt zulke precieze portretten als Petra Urban. Strafrechtadvocaat Benedicte Ficq zorgde er al eens voor dat een van haar tekeningen geblurd in de krant kwam, om de privacy van de verdachte te beschermen. Een andere keer durfde een krant haar tekening niet te plaatsen. 'Dat was tijdens de Valkenburgse zedenzaak', zegt Urban. 'Een van de verdachten die terecht moest staan voor seks met een minderjarige, dreigde niet naar de zitting te komen. De rechter besloot toen dat er niet getekend mocht worden. Ik heb een fotografisch geheugen, dus ik kon de verdachte na de zitting alsnog tekenen. De krant heeft die tekening niet gepubliceerd. Ze waren misschien bang dat de verdachte zelfmoord zou plegen, net als twee andere verdachten in die zaak.'

Talent

Petra wist al op zevenjarige leeftijd dat ze rechtbanktekenaar wilde worden. Dat kwam door haar oma, die haar tekentalent zag en op rechtbanktekeningen in de krant wees. Toch zou het na de kunstacademie nog tien jaar duren voordat ze een rechtbank binnenstapte en haar eerste verdachte tekende.

'In het begin dacht ik dat iedereen op de tekening moest, van de officier tot de griffier, plus het volledige interieur', lacht ze. Nu, acht jaar later, heeft ze haar eigen stijl ontwikkeld en kan ze leven van het tekenwerk. 'Een tekening moet voor mij een realistische indruk maken', zegt ze. 'Maar dat betekent niet dat de verdachte precies lijkt.' Ze laat een aantal tekeningen zien. 'Als je deze man straks op straat tegenkomt, herken je hem echt niet hoor. Wij zien verdachten alleen van opzij. Dan zie je niet of iemand een brede neus heeft, of ogen die dicht bij elkaar staan. De lezer wil weten wat voor persoon het is. Ik probeer daarom een blik en een houding te pakken waarmee ik dat kan uitdrukken. Zit de verdachte er schuld bewust bij, of juist nonchalant? Dat is veel interessanter dan precieze trekken.' Ze is heel perfectionistisch. 'Ik kan lang bezig zijn met details. Het oor, de haren, een jas en de stoel waarop iemand zit, krijgen net zoveel aandacht als het gezicht.' Vooral als zaken haar erg raken, moet elk detail kloppen. 'Dat had ik bijvoorbeeld bij Bart van U., die terechtstond voor het doodsteken van Els Borst en zijn zus Lois. Een heel emotionele zaak. Dan vind ik het belangrijk om een goede tekening te maken. Zelfs de kleur van zijn handen moest kloppen.'

“Zelfs de kleur van zijn handen moest kloppen”

“Ik wil niet dat mensen van mijn tekeningen in de stress raken”

“

Alleen zijn moeder zou hem nog herkennen”

iPad

Een perfectionist moet veel bijschaven. ‘Zonder gum was ik geen tekenaar geworden’, zegt Urban. ‘Potloden zijn onvoorspelbaar, je hebt geen controle over de dikte van de strepen. De punt kan afbreken of opraken.’ Sinds een jaar of twee tekent ze geregeld op de iPad. ‘Daar zitten zoveel leuke tekenprogramma’s op. Ik experimenteer nu ook met rechtbankfilmpjes maken, dat kan allemaal. En dankzij wifi in de rechtbanken kan ik mijn tekeningen direct doormailen naar de krant.’ Nadelen zijn er ook. ‘Je kunt blijven corrigeren! Ik ben vaak nog bezig met verfijnen als de redactie belt waar de tekening blijft. Maar als het moet, kan ik wel twee tekeningen per zaak maken.’

België

Urban wordt regelmatig gevraagd om bij onze zuiderburen in de rechtbank te tekenen. België heeft maar één rechtbanktekenaar. Ze gaat daarom steeds vaker de grens over. ‘Ze hebben daar geen persrichtlijn die de privacy van verdachten beschermt. Je mag zelfs fotograferen. Tenzij zij bezwaar maken. Dan mag er wél worden getekend, en de tekenaar krijgt alle vrijheid. Je mag ook getuigen, nabestaanden en slachtoffers tekenen. Alleen de jury moet onherkenbaar in beeld, omdat de zaak nog loopt en juryleden niet beïnvloed mogen worden. In het begin vond ik het raar om slachtoffers te tekenen. Totdat ik een dankbare reactie kreeg van twee slachtoffers. Zij waren zo blij met de erkenning die ze door mijn tekening kregen, dat ze om een kopie vroegen. Ik vond het heel fijn dat ik ze zo kon helpen. In Nederland hebben wij toch weinig oog voor de slachtoffers. Alles draait om de verdachten.’

Dringen

In Nederland moeten cameraploegen toestemming vragen om de zaal in te mogen en zijn ze beperkt in wat ze mogen schieten. Bij zaken die veel pers trekken, is het dus dringen

geblazen voor de tekenaars, die allemaal op hetzelfde plekje azen: links achter de verdachte. ‘Daar zie je hem of haar het beste. De verdachte moet namelijk naar links kijken om contact te maken met de officier. Op andere plekken loop je het risico dat je nooit een gezicht te zien krijgt.’ Urban verwacht niet dat de tekenaar ooit verdwijnt uit de rechtbank. ‘Zo lang de persrichtlijn van kracht blijft, bestaat ons beroep ook. En als je bedenkt dat de rechter bij de Valkenburgse zedenzaak zelfs tekenen verbood, verwacht ik niet dat de verdachte snel gefotografeerd zal mogen worden’. Een van haar tekeningen is ooit gebruikt als bewijsmateriaal. ‘Dat was in een zaak met acht verdachten, die onderling Berbers spraken in een arrestantenbusje. Toen een tolk tijdens de zitting opnamen daarvan vertaalde, werd hij in het Berbers bedreigd. Daar kwam een nieuwe zaak van. Maar wie had de bedreigingen geuit? Wie had naast wie gezeten? Dankzij mijn tekening was dat precies na te gaan. Zo zie je maar: niet alleen de media en het publiek, maar ook de officier en de rechter kunnen iets aan mijn tekeningen hebben.’

Concessies

Zelf is ze blij met haar tekenstijl, die ze eigentijds noemt. ‘Daarmee voeg ik echt iets nieuws toe.’ Maar als er kritiek komt op het hoge realiteitsgehalte van haar werk, raakt haar dat toch. ‘Een bekende strafrechtadvocaat riep laatst, toen een zitting even werd geschorst: “Deze vrouw kan echt heel goed tekenen.” Daarna vroeg hij mij om rekening te houden met zijn cliënt. Het was niet iemand die dat zomaar vraagt. Daarom heb ik de neus van de verdachte iets omhoog getrokken, de kuilen onder zijn jukbeenderen minder diep gemaakt en de blik in zijn ogen aangepast. Alleen zijn moeder zou hem nu nog in mijn tekening herkennen.’ Voor zichzelf legt ze de grens bij minderjarige verdachten. ‘In de zaak van de Facebookmoord (moord op een 15-jarig meisje als gevolg van geruzie op Facebook, red.) heb ik een tekening gemaakt van een minderjarige verdachte. Die leek vrij goed. Achteraf vind ik dat ik dat niet had moeten doen. En misschien ga ik ook bij volwassenen concessies doen, door kenmerkende trekken niet te veel te benadrukken. Want ik wil niet dat mensen in de stress raken van mijn werk.’ ■

Petra Urban (1972)

1991-1994: Kunstacademie Minerva in Groningen
2007-heden: rechtbanktekenaar voor Algemeen Dagblad, De Persgroep en weekblad Panorama
2008-2014: tekenaar voor SBS 6 (Hart van Nederland)

Daarnaast tekent ze met enige regelmaat voor Belgische media

WABLIEF?

ONMIDDELIJKHEIDSBEGINSEL

Een rechter oordeelt alleen op basis van materiaal dat tijdens de zitting aan de orde wordt gesteld. Dit noemen we het ‘onmiddellijkheidsbeginsel’. **Waarom is het zo belangrijk?**

Wilt u een term uitgelegd krijgen?
Mail naar redactie@rechtspraak.nl

Het is niet niks als de staat een burger beschuldigt van een misdaad. Het is daarom belangrijk dat een verdachte zich goed kan verdedigen. Maar dat kan pas als hij weet waarvan hij wordt beschuldigd, en waarom. De verdediging, het Openbaar Ministerie (OM) en natuurlijk óók de rechter moeten toegang hebben tot dezelfde informatie, anders is het een oneerlijke strijd.

Het onmiddellijkheidsbeginsel houdt in dat de rechter alleen rechtspreekt op basis van de informatie die tijdens de zitting aan de orde wordt gesteld. Dat kan ook betekenen dat de rechter rekening houdt met iets wat hij tijdens de zitting ziet. Bijvoorbeeld dat de verdachte heel klein is, terwijl op camerabeelden een lange man te zien is. Deze ‘eigen waarneming’ telt ook als bewijs, net als een vingerafdruk of DNA-spoor. De rechter moet wel op de zitting vertellen wat hij ziet. Hij mag niet zwijgen en het daarna toch meenemen in zijn oordeel.

Maar hoe zit het dan met verklaringen die bijvoorbeeld getuigen hebben afgelegd bij de politie, of bij de rechter-commissaris die het onderzoek vóór de zitting leidt? In Nederland worden getuigen – anders dan in veel andere landen – meestal niet opnieuw gehoord tijdens de zitting. Toch mogen hun verklaringen wel gebruikt worden als bewijs. Wat de getuige heeft gezegd, wordt dan tijdens de zitting ‘voorgehouden’ aan de procesdeelnemers, die erop kunnen reageren. Zo kunnen deze *de auditu*-verklaringen (‘van horen zeggen’) toch worden gebruikt.

Door het onmiddellijkheidsbeginsel krijgt een verdachte de kans zich goed te verdedigen, de basis voor een eerlijk proces. Maar het zorgt er ook voor dat iedereen die naar de zitting komt kan horen welke bewijzen het OM meent te hebben, wat de verdachte daarover zegt en hoe de rechter er uiteindelijk over oordeelt.

MONSTERTRUCK: ÉÉN ONGELUK, VIER RECHTSZAKEN

De beelden staan nog bij velen op het netvlies: een monstertruck rijdt in Haaksbergen het publiek in. Er vallen drie doden en tientallen gewonden. De rechter moet meerdere keren oordelen over wat er die dag is gebeurd. Hoe kan het dat één ongeluk leidt tot vier rechtszaken? Tekst: Rien Aarts Foto: HH

Wat is er gebeurd?

Eind september 2014: een grote, blauwe monstertruck rijdt rondjes rond een stapel autowrakken op een marktplein in Haaksbergen. Het publiek kijkt vol spanning toe, dranghekken scheiden de mensen van het parcours. De chauffeur kiest positie om over de wrakken heen te rijden. De korrelige beelden zijn gefilmd door omstanders die een moment later getuige zullen zijn van een verschrikkelijk ongeluk. De monstertruck rijdt over de wrakken heen en wil een bocht maken, maar schiet plotseling rechtdoor het publiek in. Geschreeuw. Chaos. Drie mensen overleven het ongeluk niet, tientallen raken gewond. Na de schrik van het eerste moment komen de vragen. Waarom reed die monstertruck plotseling rechtdoor? Waarom stond het publiek niet verder weg? Wie is er verantwoordelijk? Iedereen wil weten wat er precies is gebeurd. Om het te begrijpen, om het te verwerken, maar ook om te voorkomen dat het in de toekomst weer gebeurt. Het zijn vragen die hun weg vinden naar de zittingszaal, in de vorm van (tot nu toe) vier rechtszaken.

Zaak 1 – beslag op monstertruck afgewezen

Een paar maanden na het ongeluk wordt uitspraak gedaan in de eerste rechtszaak. Slachtoffers en nabestaanden willen ‘conservatoir beslag’ leggen op de monstertruck. Door zo’n beslag kan de truck niet worden verkocht, wat de kans vergroot dat de bestuurder (en eigenaar) een mogelijke schadevergoeding kan betalen. Ze vragen de rechter toestemming om beslag te mogen leggen, maar de rechter wijst het verzoek af. Het Waarborgfonds Motorverkeer heeft namelijk aangegeven schadevergoedingen te gaan betalen. Dit waarborgfonds helpt mensen die door een ongeluk met een motorvoertuig schade hebben geleden en niet terecht kunnen bij een verzekeraar. Daarnaast hebben de organisator van het evenement en de gemeente Haaksbergen een aansprakelijkheidsverzekering waarmee de schade misschien ook voor een deel kan worden gedekt. Er zijn dus genoeg manieren om de schade te verhalen, beslag is daarom overbodig.

Zaak 2 – beslag op monstertruck

Een paar maanden later, begin februari 2015, wordt opnieuw geprobeerd beslag te leggen op de monstertruck. Dit keer niet door de slachtoffers, maar door het eerder genoemde waarborgfonds. Dat is inmiddels begonnen met het uitkeren van schadevergoedingen en wil het geld natuurlijk wel weer terugkrijgen van degene die verantwoordelijk

is voor het ongeluk. Of dit de bestuurder van de monstertruck is, moet nog worden vastgesteld – onder andere tijdens de strafzaak, die verderop in dit artikel wordt beschreven. Om een toekomstige claim veilig te stellen, wil het waarborgfonds alvast beslag leggen op de truck.

Tijdens de zitting spreekt de eigenaar van de monstertruck met het waarborgfonds af dat hij geen bezwaar heeft tegen het beslag, als hij het voertuig mag blijven gebruiken om zijn beroep uit te oefenen. Dat kan overigens pas als de truck niet meer wordt onderzocht door de politie. De rechter staat het beslag toe.

Zaak 3 – evenementenvergunning

De derde rechtszaak, ruim een jaar na het ongeluk, draait om de vraag of de gemeente Haaksbergen de vergunning voor het evenement waar de monstertruckshow onderdeel van was, wel had mogen geven. Er blijkt dat helemaal niet is gekeken naar risico’s die de stunt met zich meebracht. De burgemeester had geen goed beeld van wat er tijdens de show zou gebeuren, terwijl dit wel van tevoren onderzocht had moeten worden. De vergunning had daarom niet mogen worden gegeven, vindt de rechter. Zo’n uitspraak kan van belang zijn bij het bepalen wie verantwoordelijk is voor de schade.

Zaak 4 – strafzaak tegen bestuurder

We zijn nu drie rechtszaken verder, maar dé vraag die bij iedereen op de lippen ligt is nog niet beantwoord. Valt de bestuurder iets te verwijten? Is hij strafbaar? Dit wordt duidelijk op 15 april van dit jaar, als de rechter uitspraak doet in de strafzaak tegen de bestuurder. Het oordeel is niet mals. De bestuurder heeft onvoldoende veiligheidsmaatregelen genomen. Hij reed met zijn truck op een te klein terrein, en zelfs als hij de bocht wel had kunnen maken was hij rakelings langs het publiek gegaan. Hij heeft niet of nauwelijks geremd en had zijn truck niet onder controle. Door het onvoorzichtige gedrag van de bestuurder zijn drie mensen overleden en tientallen gewond geraakt. De rechter veroordeelt de bestuurder tot vijftien maanden gevangenisstraf. Ook mag hij vijf jaar lang niet als stuntman werken. Ook de organisator van het evenement, de Stichting Ster

Evenementen, wordt bestraft. Er is geen onderzoek gedaan naar hoe de stunt zou worden uitgevoerd. De stichting is ‘ernstig tekort geschoten’ in haar verantwoordelijkheid en de gevolgen van het ongeluk zijn daarom ook aan de stichting toe te rekenen. Omdat de stichting niet veel geld heeft, legt de rechter een voorwaardelijke boete van 25.000 euro op. Voorwaardelijk, want de stichting heeft niet veel geld. De rechter vindt dat dat beter gebruikt kan worden voor een mogelijke schadevergoeding aan de slachtoffers dan dat het via een boete naar de staatskas vloeit.

De bestuurder en de organisator zijn in hoger beroep gegaan tegen de uitspraak. De kans is dus heel groot dat het ongeluk nog veel besproken zal worden in de zittingszaal. ■

TIJDLIJN

28 september 2014: ongeluk met monstertruck

16 december 2014: slachtoffers en nabestaanden proberen beslag te leggen

2 februari 2015: waarborgfonds mag beslag leggen op monstertruck

28 oktober 2015: rechtszaak over evenementenvergunning

15 april 2016: strafzaak tegen bestuurder

Marinevrouw bij de rechtbank

Anne-Marie Schuurman-Kleijberg,
rechter in de militaire kamer

Bestuursrechter Anne-Marie Schuurman verruilde anderhalf jaar geleden haar toga voor een marine-uniform en monsterde aan op de Johan de Witt, die naar Somalië voer om een missie tegen piraten voor te bereiden. De reis was bedoeld als opfriscursus voor de rechter, want zij keerde terug naar de marine, haar vroegere werkgever. Daardoor kon ze als eerste krijgsmachtswoman lid worden van een bijzonder rechtscollege: de militaire kamer in Arnhem.

Het leven van militairen speelt zich af in een aparte wereld, met eigen regels en gebruiken. Wapens en geweld horen bij hun werk. Daar gelden bijzondere wetten voor. Daarom komen alle militaire verdachten bij dezelfde gespecialiseerde kamer van de rechtbank Gelderland terecht. Die bestaat uit twee 'gewone' rechters - gespecialiseerd in militair recht - en een rechter afkomstig uit de land-, lucht- of zeemacht.

De kamer oordeelt in principe over alle Nederlandse militairen die worden verdacht van strafbare feiten, waar ook ter wereld. Het maakt niet uit waarvoor ze worden vervolgd: dronken rijden, vechten tijdens het uitgaan of een typisch militair delict, zoals deserteren. Militairen kunnen in de cel belanden als ze niet op hun werk verschijnen. Dan is wel de vraag: waarom kwam hij niet opdagen? En leverde dat gevaar op?

Burgerrechters hebben de expertise van hun militaire collega's hard nodig om tot een afgewogen oordeel te komen. Zij zijn vaak zelf op missie geweest, kennen militairen die in oorlogsgebied een posttraumatische stressstoornis opliepen en weten wat het betekent om - bijvoorbeeld - maandenlang op elkaars lip te leven aan boord van een marineschip.

Schuurman kon haar marine-ervaring inzetten toen de militaire kamer een zedenzaak behandelde. 'Tijdens de officiersopleiding zou iemand van het kader een adelborst-in-opleiding hebben betast', vertelt ze. 'Ik heb die opleiding zelf gedaan, dus ik ken de omstandigheden, het oefenterrein en het jargon dat werd gebruikt in de getuigenverklaringen. Dat scheelt enorm.' ■

Meer weten over deze en andere bijzondere rechters?
Lees verder op <https://www.rechtspraak.nl/Hoe-werkt-het-recht/Rechtspraak-in-Nederland/Rechters/Bijzondere-Rechters>